

Kültürlerarası Bir Çevresel Psikoloji Araştırmasından Çocuk ve Ergenlere İlişkin Bazı Bulgular

Dr. Ali DÖNMEZ*

Barker, Wright ve arkadaşlarının 1947'lerde çocuk davranışını doğal çevresel koşullar altında ve günlük akışı içinde gözleme, kaydetme ve çözümlenme amacı ile başlattıkları çalışmalar daha sonraları çevresel (ekolojik) psikolojinin temelini oluşturan davranış alanları kuramının geliştirilmesine yol açmıştır (Barker ve Wright, 1955).

Bu kurama göre insanlar yaşamlarını kendi yarattıkları, küçük küçük birimlerden oluşan, köy, kasaba, mahalle gibi çevreler içinde sürdürürler. Bu birimlerden herbirine çevresel psikolojide davranış alanı adı verilir. İnsanların çevrelerini oluşturan davranış alanları, işçi ve yöneticileri değişse de, belli bir programa göre aynı malları üreten küçük küçük fabrika ya da iş yerlerine benzetilebilir. Davranış alanları davranış üretirler. Örneğin bir ilçedeki berber dükkânlarından, bakkal dükkânlarından, fırınlardan ve benzerlerinden herbiri bir davranış alanıdır ve bu gruptan herbirine giren alanların hepsi kendi gruplarına özgü bir davranış üretirler. Bir davranış alanını işletenler değişebilir ama üretilen davranış değişmez ve üretim işiyle uğraşan ve üretimden yararlanan kişilerden bağımsızdır. Örnek olarak bir okul-aile birliği toplantısını alalım. Böyle bir toplantı bir davranış alanıdır. Ürettiği öncelikli ve kalıcı bir davranış kalıbı vardır. Bu davranış okul-aile ilişkilerinin eğitim-öğretim açısından tartışılmasıdır. Okul-aile birliğinin yönetici ve üyeleri değişse de bu böyledir. Türkiye'deki bir yerleşim merkezinde bulunabilecek davranış alanlarından bazıları şunlar olabilir.

Bakkal Dükkânları

Hamamlar

Pazar Yerleri

Örgüt Toplantıları

Kahvehaneler

Ayakkabı Tamircileri

Sünnet Düğünleri

Kır Gezileri

*Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikoloji Bölümü

Mevlütler

Arzuhalçiler

Lokantalar

Oyun bahçeleri

Futbol Oyunları

Pastahaneler

ve benzerleri.

Yalnız bunlardan herbirinin, örneğin, çoğul olarak «Hamamlar»ın bir grup oluşturduğu ve grubun değil de grubu oluşturan biremlerden herbirinin bir davranış alanı olduğu unutulmamalıdır. Bir tek mevlüt, bir tek davranış alanıdır. Mevlütler ise aynı çeşitten davranış alanlarını içeren bir gruptur.

Barker'a (1968) göre, insanların kendi yarattıkları çevreyi oluşturan davranış alanlarının önemi, bunların oluşturdukları çevrede yaşayan kişilerin davranışlarını biçimlendirmede, çocuk ve ergenlerin o çevreye özgü yetişkin rollerini benimseyip öğrenmelerinde etkili ve zorlayıcı olmalarından gelir. İnsanlara, köylü, kasabalı, kentli, şu ya da bu yörelî, Türk, İngiliz, Amerika'lı niteliklerini veren, onları böyle, yoğurup biçimlendiren, bir ölçüde çevrelerini oluşturan davranış alanlarının bir bütünüdür. Öyleyse, bir yerleşim merkezindeki davranış alanlarının doğal işleyişlerine karışılmadan, düzenli bir biçimde gözlenmesi, sayım, döküm ve sınıflandırmalarının yapılarak betimlenmesi bu biçimlenmenin özüne ilişkin bilgiler verebilir. (Davranış alanları kuramı ile ilgili daha ayrıntılı Türkçe bilgi için Bkz. Dönmez, 1979; Gürkaynak, 1979).

Amaç

Burada oldukça kapsamlı bir araştırmanın bulgularından yalnızca bir bölümü, çocuk ve ergenlere ilişkin bölümü, verilecektir. Araştırmanın bu bölümünün amacı, doğal işleyişi içinde davranışları biçimlendirip yoğuran çevrenin çocuk ve ergenlere gösterdiği ilginin kültürlerarası bir karşılaştırma ile ve nesnel yöntemlerle araştırılıp ortaya çıkarılması idi. Bu karşılaştırma temel özellikleri açısından birbirinin oldukça benzeri bir Türk kasabası ile bir A. B. D. kasabası arasında yapılmıştır. Bunlar Türkiye'de Burdur ili'nin Yeşilova ilçesi ile A. B. D.'de Kansas Eyaletinin Midwest kasabasıdır. Yalnız bu iki yerleşim merkezi arasında önemli bir farklılık vardır ki bu da Yeşilova'nın 4000 nüfusuyla, 1000 nüfuslu Midwest'e oranla çok daha kalabalık bir kasaba olmasıdır.

Yöntem

Araştırmada Barker ve Wright (1955) tarafından geliştirilen ve «Davranış Alanları Tarama Yöntemi» adı verilen bir araştırma yöntemi kullanılmıştır. Özde, davranış alanları tarama yöntemi bir yer-

leşim merkezinde bir yıl (tarama yılı) süresince en az-bir kez işlerlik kazanan davranış alanlarının derlenip, sınıflandırılarak ortak özelliklerine göre betimlenmelerinden öte bir şey değildir. Bu ise üç aşamada gerçekleştirilir. İlk aşamada araştırmaya konu olan yerleşim merkezi ya da merkezlerinde davranış alanı özelliklerini taşıyor görünen, davranış alanı olma olasılığı bulunan çevre parçaları belli bir teknikle (bir gözlem tekniği) derlenip, listelenir. İkinci aşamada, bu olası davranış alanları birtakım ayraçlardan geçirilerek, bunlardan davranış alanı ölçütlerine uymayanlar listeden atılır. Üçüncü ve son aşamada ise, dizelgede (listede) kalan ve davranış alanı oldukları kesinleşen çevre parçaları taşıdıkları bazı özelliklere göre betimlenirler. Bu özellikler davranış alanlarının genel sayıları ürettikleri davranış çeşitleri, ortalama oluşum süreleri, nüfus alt gruplarıyla ilişkileri ve benzerleridir. (Daha fazla bilgi için bkz. Dönmez, 1981).

Ele alınan davranış alanı boyutları

Yukarıda da değinildiği gibi bu araştırmada 4 000 nüfuslu bir Türk yerleşim merkezi olan Yeşilova ile 1 000 nüfuslu bir A. B. D. yerleşim merkezi olan Midwest'de bir yılda en az bir kez işlerlik kazanan davranış alanları, çocuk ve ergenlere ilişkin tutumları açısından incelenmiştir. Böylece iki farklı kültür insanların kendilerine özgü olarak yarattıkları iki farklı çevrenin içlerinde barındıkları çocuk ve ergenlere gösterdikleri ilgiler karşılaştırılmaya çalışılmıştır. Bu yapılırken de davranış alanlarının yalnızca aşağıda özetlenen iki boyutu ile sınırlı kalmıştır.

a) Davranış alanlarının baskı boyutu : Davranış alanları çocuk, ergen, genç, yetişkin, yaşlı, kadın, erkek gibi nüfus alt gruplarının kendi etkinliklerine katılmalarını özendirme ve caydırıcı olma bakımından birbirlerinden ayrılıklar gösterirler. Örneğin, ilkokullardaki sınıflar, ilkokul çağındaki çocukları etkinliklerine katılmaya zorunlu kılanlar, kahvehaneler aynı yaşlardaki çocukların giriş çıkışını yasaklarlar. Davranış alanlarının bu boyutuna baskı boyutu adı verilir. Bu boyut açısından bir yerleşim merkezinin tüm davranış alanları dört gruba ayrılabilirler; 1) Çocuk ya da ergenlerin katılımını zorunlu kılanlar, 2) Özendirenler, 3) Caydırıcı olanlar, 4) Çocuk ve ergenlerin giriş çıkışını yasaklayanlar. Her gruba giren davranış alanlarının araştırma konusu yerleşim merkezinin tüm davranış alanlarına oranı o yerleşim merkezinin (çevrenin) çocuklara karşı ilgisi hakkında bilgiler verecektir.

b) Davranış alanlarının hizmet boyutu : Bir yerleşim merkezindeki davranış alanları hizmet sundukları nüfus alt grupları açısından seçicidirler. Bazıları öncelikle çocukların yararına işlev görürler. Ba-

zıları ergenlere bazıları yetişkinlere, diğer bazıları da benzeri diğer gruplara öncelikli hizmet sunarlar. Hizmet boyutu açısından da davranış alanları dört gruba ayrılabilirler : 1) Çocuk ya da ergenlere doğrudan hizmet sunanlar, 2) çocuk ya da ergenlere dolaylı hizmet sunanlar, 3) bu gruplara karşı ilgisiz ya da tarafsız kalanlar ve 4) çocuk ya da ergenlerin öteki nüfus alt gruplarına hizmet sunmalarına olanak sağlayanlar.

Davranış alanlarının hizmet boyutu analizi oluşturdukları çevrenin çocuk ya da organlara ne ölçüde önem verdiği konusunda aydınlatıcı olacaktır.

Bulgular

Yeşilova ve Midwest davranış alanlarının buralarda yaşayan insanlar için oluşturdukları çevrelerin büyüklükleri, içerdikleri davranış alanlarının yıllık sayısı, günlük ortalamaları ve saat başına ortalamaları gözönüne alınarak belli bir teknikle saptanmıştır. Buna göre Yeşilova'nın genel çevre büyüklüğü 147 birim, Midwest'in genel çevre büyüklüğü ise 107 birim olarak bulunmuştur. Bu genel çevrelerin çocuk ya da ergenlere karşı yukarıda özetlenen iki boyuta ilişkin olarak değişik tutum takınan bölümleri genel çevre büyüklüğüne oranları açısından ele alınacaktır.

Baskı Boyutu

A) **Çocuklar** : Baskı boyutu açısından Yeşilova ve Midwest arasındaki en büyük ayrılık, çocukların kullanım ve giriş-çıkışına karşı yansız bir tavır takınan, yani, tüm nüfus alt gruplarına açık ve hepsine eşit davranan davranış alanlarından oluşan genel çevre bölümlerinde görülmektedir. Bu çevre bölümü, Yeşilova'da 93 birim (genel çevrenin % 65'i), Midwest'te ise 43 birim (genel çevrenin % 40'ı) olarak saptanmıştır. Böylece, Midwest'le karşılaştırıldığında Yeşilova'da genel çevrenin daha büyük oranda bir bölümünün çocukların kullanım ve giriş-çıkışlarına karşı yansız davrandığı görülmektedir.

İki genel çevre arasında ikinci önemli ayrılığı ise bu çevrelerin çocukların katılım ve kullanımını özendiren bölümlerinde görmekteyiz. Yeşilova'da genel çevrenin ancak 1.2 birimlik bir bölümü (% 1'inden azı) çocukları etkinliklerine katılmaya özendiren davranış alanlarından oluşmaktadır. Midwest'te ise bu özellikteki davranış alanlarının oluşturduğu bölüm 12 birimi (genel çevrenin yaklaşık % 11'ini) bulmaktadır.

Ayrıca iki genel çevrenin çocukları izleme ve katılmaya zorunlu kılan bölümlerinde de göze çarpan bir ayrılık bulunmuştur. İlkokul

sınıfları gibi çocukların izlemeye katılmalarını yasalarla zorunlu kılan genel çevre bölümü Yeşilova'da 4 birimken (yaklaşık % 2.5), Midwest'te bunun iki katı, yani 8 birim (genel çevrenin % 7.5'u) olduğu saptanmıştır. Genel çevrelerin, çocukların giriş çıkışını yasaklayan davranış alanlarından oluşan bölümlerinde oran olarak bir farklılık bulunamamıştır.

Bu bulgular Midwest'te çocukların daha büyük ölçülerde davranış alanlarının etkinliklerini izleme ve bunlara katılmaya zorunlu kılınmakta ve özendirilmekte olduklarını göstermektedirler. Buna bağlı olarak da çocuklar, Yeşilova çocuklarına oranla, daha az kendi başlarına bırakılmaktadırlar. Böyle bir çevreyi Midwest'liler yarattığına göre çevrenin çocuklara karşı olan bu tutumu ile Midwest'lilerin çocuk yetiştirmeye ilişkin görüş ve inançları arasında bir uyum olması gerekir ve gerçekten de öyledir. Yani, Midwestliler, çocuklarının yetişkin rollerini ,bu rolleri oluşturan davranışlara katılarak, öğrenmeleri gerektiğine inanmaktadırlar. Bu ise davranış alanlarında olur. Yeşilovalılar'a göre ise ıvecenliğe gerek yoktur. Nasıl olsa çocuklar, zamanı geldiğinde, ilgilendiklerinde ve büyüklerinden görerek yetişkin rollerini öğrenirler. Midwest'te yaparak, yeşilova'da ise bakarak, duyarak öğrenme daha geçerlidir.

b) **Ergenler** : Davranış alanlarının ergenlere ilişkin baskı boyutu açısından Yeşilova ve Midwest arasında saptanan en büyük ayrılık, çocuklarda olduğu gibi, ergen giriş-çıkışına yansız ergenler için ya da onlara karşı bir ayrıcalık tanımayan davranış alanlarının oluşturduğu genel çevre bölümlerinde karşımıza çıkmaktadır. Yeşilova'da davranış alanı etkinliklerine katılmada ergenleri kendi seçimlerine bırakan bu bölüm 106 birim, (genel çevrenin % 72'si). Midwest'te ise 51 birim (genel çevrenin % 48'i) büyüklüğünde bulunmuştur. Böylece, Yeşilova'da genel çevrenin, Midwest'e göre, daha büyük bir bölümü ergenlerle diğer nüfus alt grupları arasında bir ayırım gözetmemekte, ergenleri içerdiği davranış alanı etkinliklerine katılmada özgür bırakılmaktadır.

İki kasaba arasında baskı boyutuna ilişkin olarak en çarpıcı ayrılığı ise etkinliklerine ergen katılımını özendiren davranış alanlarının oluşturduğu genel çevre bölümlerinde görüyoruz. Bu bölüm Yeşilova'da yok denecek kadar önemsizken (2 birim), Midwest'te 29 birimi (tüm Midwest çevresinin % 26'sını) bulmaktadır. Bundan da Midwest'te insan yapısı çevrenin ergenlere, Yeşilova'dakine oranla çok daha yoğun bir ilgi gösterdiği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Bunun iki nedeni vardır. Birinci neden, Midwest'lilerle Yeşilovalılar arasında ergenlerin yetişkinliğe hazırlanmalarına ilişkin anlayış farklı-

liğidir. Midwest'liler ergenlerin yetişkin rollerini, bu rollerin gerektirdiği davranış örüntülerini üretildikleri ortamlarda kendilerinin yaparak öğrenmelerinin daha uygun olduğuna inanmaktadırlar. Yeşilova'lılara göre ise yetişkinliğe hazırlamada ergenleri, büyük ölçüde, kendi başlarına bırakmak daha uygun olacaktır. İkinci neden ise, davranış alanlarının işler tutulmasında, ergenlere duyulan gereksinim farkından kaynaklanmaktadır. Midwest 1000 nüfusuyla 884 davranış alanını işletmeye çalışırken, 4000 nüfusuyla 458 alanını yetişkinleri ile rahat rahat işletebilen Yeşilova'ya göre ergenlerinin katılımına daha büyük bir gereksinim duymaktadır.

Ergenlerin kullanım ve giriş-çıkışını zorunlu kılan, caydırıcı ve yasaklayıcı olan davranış alanlarından oluşan bölümlerine ilişkin olarak Yeşilova ve Midwest arasında sözünü etmeğe değer bir ayrılık bulunmamıştır.

Hizmet Boyutu

A) **Çocuklar** : Hizmet boyutuna ilişkin olarak iki yerleşim merkezi genel çevrelerinin dört bölüme ayrılabilmesine değinmiştik; çocuklara doğrudan hizmet sunan davranış alanlarından oluşan bölüm, dolaylı hizmet sunan davranış alanlarından oluşan bölüm, çocuklara karşı ilgisiz davranış alanlarının oluşturduğu bölüm ve çocukların diğer nüfus alt gruplarına hizmet sunmalarına olanak veren davranış alanlarından oluşan bölüm.

Araştırmaya konu olan iki kasaba arasında bunlardan yalnızca ikisi ile ilgili farklar sözünü etmeğe değer ölçüde bulunmuştur.

En çarpıcı fark iki kasabanın çocuklara doğrudan hizmet sunan davranış alanlarından oluşan bölümlerinde görülmektedir. Bu bölüm Yeşilova'da 6 birim (genel çevrenin % 4'ü) iken, Midwest'te 17 birime (genel çevrenin % 16 sına) ulaştığı görülmüştür.

İki yerleşim merkezi arasında hizmet boyutuna ilişkin diğer fark lılık bunların çocuklara karşı ilgisiz davranış alanlarından oluşan bölümlerinde gözlenmiştir. Yeşilova'da genel çevrenin 138 birimini (% 94'ünü) çocuklara özel hiçbir ilgi göstermeyen davranış alanlarının oluşturduğu bulunmuştur. Midwest'te ise bu nitelikteki genel çevre bölümünün, Yeşilova'ya oranla biraz daha küçük, 86 birim, (genel çevrenin % 80'i) olduğu görülmektedir.

B) **Ergenler** : Davranış alanlarının hizmet boyutuna ilişkin olarak Yeşilova ve Midwest'in ergenlerine karşı tutumları çocuklarına karşı olan tutumlarından pek farklı değildir. Burada da kasabaların yalnızca ergenlere doğrudan hizmet götüren davranış alanlarından oluşan bölümleri ve ergenlere karşı ilgisiz kalan davranış alanlarından oluşan bölümleri arasında farklılıklar bulunmuştur.

Yeşilova'da ergenlere doğrudan hizmet sunan genel çevre bölümünün 8 birim, (tüm Yeşilova çevresinin % 5'i) büyüklüğünde olduğu, Midwest'te ise aynı bölümün, Yeşilova'ya oranla çok daha geniş olduğu görülmüştür. Midwest'te genel çevrenin 20 birimi (% 18'i) ergenlere doğrudan hizmet sunan, onlar için çalışan davranış alanlarından oluşmuştur.

Diğer fark ve iki yerleşim merkezinin ergenlere karşı ilgisiz davranış alanlarından oluşan bölümleri arasında görülmektedir. Bu bölüm, genel çevrenin Yeşilova'da 139 birimini (% 94'ünü) Midwest'te ise 83 birimini (% 77'sini) oluşturmaktadır.

Sonuç

Davranış alanlarının baskı boyutuna ilişkin bu bulgular, genel olarak, Yeşilova'da, Midwest'e göre, davranış alanı etkinliklerine katılmanın daha büyük ölçülerde çocuk ve ergenlerin seçimine bırakıldığını göstermektedir. Yeşilova'lılara göre çocuk böyle, yetiştirilir, ergenleri yetişkinliğe hazırlamanın uygun yolu budur. Bir antropolog olan Pierce'nin bir Türk köyünde çocuklara ilişkin gözlemleri de bu bulguları destekler niteliktedir. Pierce, gözlemlerini şöyle anlatmaktadır :

Köyde görenek ve etkinlikler örgün eğitimden çok örnek olma, yolu ile aktarılmaktadır. Çocukların günlük yaşam için bir izlenceleri, onlar için yapılmış planlar yoktur. Çok küçükler sabahleyin erkenden uyanırlar. Ellerinde bir parça ekmek, biraz meyve, bir salkım üzüm ya da birkaç zeytinle soluğu sokakta alırlar. Biraz daha büyücek erkek çocuklar oyun oynar, yetişkin erkeklerin konuşmalarını dinlerler, ağabeylerini çalışırken seyrederekler. Kızlarsa annelerinin yakınında kalırlar. İki cins de anababalarının görevlerini öğrenmek için istekli ve çocuklu görünmektedirler. Yetişkinler bu görevleri başarabileceklerine inanır inanmaz da kendilerine izin verilmektedir... Çocuk yetitirmedeki bu gelişigüzellikle ilgili olarak yatma zamanında çocuklara karşı gösterilen kayıtsızlık bizi sürekli şaşırtmıştır. Çocuklar, akşamları, eve girmeye karar verinceye kadar sokakta kalıyorlardı. Eve girdiklerinde sevilip okşanıyor ve bir köşede uyuyup kalana kadar istediklerini yapmalarına izin veriliyordu. Bir yetişkin onları yataklarına götürünceye kadar ilk uyudukları yerde kalıyorlardı (1964, s. 90).

Yazarın gözlemlerine göre ise Yeşilova'da çocukları kendi başlarına bırakma Pierce'nin belirttiği gibi yalnızca yatma zamanı ile sınırlı olmayıp, genel anlamda, çocuk yetiştirme anlayış ve alışkanlığının bir parçasıdır.

Midwest'te ise çevre çocuk ve ergen katılımını, Yeşilova'da olduğundan, çok daha büyük ölçülerde zorunlu kılmakta ve özendirilmektedir. Çünkü, Midwest'lilere göre çocuk yetiştirmenin ergenleri yetişkin sorumluluğuna hazırlamanın uygun yolu budur. Örneğin, Midwest'lilere göre :

Tam bir yeterlilikle başarılı duruma gelmezden önce önemli ve kendilerine güç gelebilecek görevlere katılmaları çocukların özellikle yararınadır... «Kendi payını yapmak» eksiksiz olmasa bile, «kendi payını yapma»ya özel bir değer verilmesinin nedeni budur (Barker, Schoggen, 1973, s. 405).

Öte yandan, Midwest'te çevrenin, Yeşilova'ya oranla, davranış alanı etkinliklerine katılmaya, ergenleri daha fazla özendirmesinin bir diğer nedeni de, bu Amerikan yerleşim merkezinde davranış alanlarının işlev yapabilmeleri için ergenlerin katılımına gereksinim göstermelerindedir. Yeşilova'da ise çevreyi işler tutmak için yeterinden fazla yetişkin vardır ve ergenlere gereksinim yoktur.

Davranış alanlarının hizmet boyutu için de aynı şeyler söylenebilir.

Özetle, Batı ve Hıristiyan kültürünü örnekleyen Midwest'te çevre, çocuk ve ergenlere, İslâm ve biraz da Doğu kültürünü örnekleyen Yeşilova'da olduğundan daha büyük bir ilgi göstermektedir. Çevrenin çocuk ve ergenlere özgü bölümleri vardır.

İki çevrede çocuk ve ergenlere karşı takınılan bu tutumlara bir değer biçmeye gelince, bu o kadar kolay olmayacaktır. Çünkü, Midwest'deki tutum Midwest'lilere, Yeşilova'daki tutum ise Yeşilova'lılara göre daha uygun olanıdır. Çocukluğunu Yeşilova yöresinde geçiren yazara göre de, Yeşilova'nın çocuklarını daha fazla kendi ilgi ve arzularına bırakmasında eleştirilecek bir yan yoktur. Ancak ergenlerin yetişkin sorumluluklarına daha iyi hazırlanmalarını sağlamak ve çevrelerinin onlara gereksinimi olduğunu gösterebilmek için yaşadıkları çevrede onlara daha geniş bir yer ayrılmasının yararlı olacağı savunulabilir.

- Barker, R. G. **Ecological Psychology : Concepts and Methods for Studying then Environment of Human Behavior.** Stanford, California : Stanford University Press, 1968.
- Barker, R. G. ve Schoggen, P. **Qualities of Community Life.** San Francisco, California : Jossey-Bass, Publishers, 1973, s. 405.
- Barker, R. G. ve Wright, H. F. **Midwest and ite Children.** New York : Harper and Row, 1955.
- Dönmez, A. Psikolojide Ekolojik Yaklaşım. **Psikoloji Dergisi**, 1979. Sayı 6, s. 26-30.
- Dönmez, A. Ekolojik Psikolojide Bir Yöntem. **Ankara Üniver. Eğitim Fakültesi Dergisi** 1980, Cilt 13, sayı 1-2, S. 81-98.
- Gürkaynak, R. M. **Sosyal Psikolojide Ekolojik Yaklaşım : Davranış Alanı Yöntemi ve Bir Uygulama.** Doçentlik Tezi. Ankara : O. D. T. Ü. İdari İlimler Fakültesi Kamu Yönetimi Bölümü.
- Pierce, J. E. **Life in a Turkish Village,** New York : Holt, Rinehart and Winston, 1964.

ATATÜRK'TEN DÜŞÜNCELER

- Yolunda yürüyen bir yolcunun yalnız ufku görmesi yeterli değildir. Muhakkak ufkun ötesini de görmesi ve bilmesi gerekir.
- Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir. Yazan yapana sadık kalmazsa, değişmeyen hakikat insanlığı şaşırtacak bir mahiyet alır.
- Dinlenmemek üzere yürümeğe karar verenler, asla ve asla yorulmazlar. Türk gençliği, amaca, bizim yüksek ülkümüze durmadan, yorulmadan yürüyecektir.

(Derleyen : Ord. Prof. Dr. Enver Ziya Karal, Atatük'ten Düşünceler)
